

**ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ЗБЕРЕЖЕННЯ
ФОТОДОКУМЕНТІВ З ФОНДІВ
ЛЬВІВСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ
УКРАЇНИ імені В. СТЕФАНИКА**

Любов Льода

*молодший науковий співробітник відділу рідкісної книги
ЛННБ України ім. В. Стефаника*

Ірина Пігель

*молодший науковий співробітник відділу рідкісної книги
ЛННБ України ім. В. Стефаника*

Леся Дзендзелюк

*завідувач відділу реставрації та консервації рідкісних видань
ЛННБ України ім. В. Стефаника*

DOI: [https://doi.org/10.37222/2524-0315-2019-11\(27\)-12](https://doi.org/10.37222/2524-0315-2019-11(27)-12)

Розглянуто стан збереження колекції фотографій з фонду Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника. Проаналізовано види пошкоджень фотодокументів, причини їх виникнення та засоби і заходи для їх збереження.

Ключові слова: *фотодокументи, колекції фотографій, Наукове товариство імені Шевченка, Народний дім, Музей Петрушевича, збереження, консервація.*

«Фотографія — світлопис, мистецтво отримувати і фіксувати зображення предметів за допомогою хімічної дії світлових променів», — таке визначення фотографії ще на початку минулого століття подано у словнику Ф. А. Брокгауза й І. А. Ефрона [8, с. 1906]. Одержання відображень об'єктів на фотографічній основі ґрунтується на здатності світла утворювати в світлочутливому шарі матеріалу приховане зображення, яке після хіміко-фотографічної

© Льода Л., 2019

© Пігель І., 2019

© Дзендзелюк Л., 2019

обробки стає видиме — спочатку негатив, опісля — позитив (фотовідбиток). Розрізняють фотографію чорно-білу (монохромну) і кольорову; художню і науково-технічну; статичну та динамічну (кінематографічну); площинну (звичайну) й об'ємну (стереоскопічну) тощо [1]. Основоположники фотографії — винахідники Л. Ж. М. Дагер і Ж. Н. Ньєпс (1839, Франція) та У. Г. Ф. Тальбот (1840–1841, Великобританія). Спочатку її сприймали як мистецтво, яке формує естетичну та суспільну свідомість. Знаний український фотограф-художник Юліан Дорош (1909–1982) дав таку характеристику фотографії початку ХХ ст.: «Фотографічне мистецтво в сьогоднішньому своєму вигляді, — це творчість людини, яка за допомогою новітньої машини й засобів дає вияв своїм почуттям, своїй індивідуальності» [4, с. 49]. Сьогодні фотографія, яка розкриває різні аспекти громадського життя, — документ часу, пам'ять поколінь, інформаційний засіб про досягнення науки, техніки, мистецтва.

У Львові перші фотоательє з'явилися в середині ХІХ ст. У музейних і приватних збірках збереглися зображення визначних львівських будівель непересічного метра фотографії Юзефа Едера (1831–1903). Його об'єктиву належать фото Львова, Перемишля, Кракова та інших міст. Він створив широкоформатну панораму Львова та низку етнографічних фотографій [6; 11]. На Галичині першими українськими фотографами були: О. Балицький, А. Карп'юк, В. Шухевич, С. Дмоховський, Є. Любович, Ф. Величко [9]. Під час Першої світової війни почала розвиватися також аматорська фотографія. В 1930 р. у Львові було створено Українське Фотографічне Товариство (УФОТО), яке очолив С. Дмоховський. Воно займало окремих (власний) будинок, мало фотомайстерню та бібліотеку, влаштовувало щорічні виставки. Зокрема, у 1932 р. Товариство організувало виставку «Львів у світліні», у 1933 р. члени Товариства брали участь у виставці в Чикаго, а в 1935 р. — у Всеслов'янській мистецькій фотовиставці у Загребі [9].

Упродовж 1933–1939 рр. у Львові виходив часопис «Світло й тінь» (друкований орган Українського Фотографічного Товариства) — унікальне видання, присвячене мистецьким і технічним питанням фотосправи. Тут міститься цінна й унікальна інформація

про стан тогочасного фотомистецтва і його розвиток в Україні й за кордоном.

Від початку свого існування фотографія викликала велике зацікавлення у суспільстві. Фотознімки стали предметом колекціонування. У приватних колекціях, бібліотеках товариств, громадських організацій, монастирів було створено великі збірки фотодокументів. Завдяки цьому збереглася значна кількість світлин, які сьогодні є неоціненним інформаційним джерелом для досліджень у різних галузях науки та мистецтва.

Колекції фотографічних пам'яток стали складовою частиною бібліотечних, архівних і музейних фондів. Так, в Інституті досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника у фонді фотографій зберігаються збірки фотодокументів Музею Наукового товариства імені Шевченка у Львові, Бібліотеки та Музею Народного Дому у Львові, Оссолінеуму, Василянського монастиря, Інституту класичної археології, Університету імені Яна Казимира тощо. Вони становлять вагомий інформаційний, документальний та мистецький спадщину. Фотоколекції включають унікальні матеріали, які належать до різних епох в історії фотографії. Хронологічні межі фонду: середина XIX ст. — до сьогодні. Переважно це чорно-білі фотографії. Особливо цінними є фотодокументи, на яких зображено твори мистецтва та архітектурні пам'ятки, які сьогодні вже не існують [5, с. 92].

У фонді зберігаються світлини відомих фотомайстрів Галичини середини XIX — початку XX ст.: Теодозія Багриновича, Владислава Вибрановського, Бернарда і Юзефа Геннерів, Софії і Рудольфа Губерів, Юліана Дуткевича, Юзефа Едера, Брунона Калішевського, Яна Кшановського, братів Кьонігів, Ноя Лісса, Йозефа Льові, Давида Мазура, Володимира Тисса, Едварда Тшемеського, Теодора Шайнока, Левка Янусевича. Розширюють локаційний фотопростір світлини з фотоательє Києва, Одеси, Кракова, Варшави, Відня тощо. [5, с. 95; 7, с. 604].

Зважаючи на унікальність кожного об'єкта як історичної автентичності й художньої цінності візуалізованого образу, підкреслимо значущість сутності цих артефактів. Вони є матеріальним і документальним втіленням історичної пам'яті. Однак ці делікатні,

уразливі, крихкі і нестійкі пам'ятки незворотно згасають при недотриманні умов зберігання. Тож найголовніше завдання фондотримувачів і власників фотоколекцій — не лише забезпечити доступність візуальної інформації, а й зберегти фотографічні зображення. Особливістю збереження фотографічного образу є стабілізація всіх складових його матеріальної основи. Тому спеціалістам, які працюють з фотодокументами, потрібні знання про фізичні та хімічні властивості матеріального носія, фактори, які впливають на нього, а також дані про ризики, пов'язані з експонуванням або дослідженням оригінального твору. Конструктивно фотографії — багатокомпонентні об'єкти, що складаються з кількох шарів, кожен з яких виконує окрему функцію. Їх пошкодження зумовлені різними чинниками. Фізичні та біологічні пошкодження часто, хоч і з'являються несподівано, помітні відразу. Хімічні ж процеси відбуваються набагато повільніше, а тому незворотні зміни, які вони зумовлюють, проявляються з часом. Коли ж вони стають видимими, — виправити щось уже складно, як наприклад, руйнування основи плівки або вицвітання барвників у кольоровій фотографії. З цього огляду, дуже важливими є ретельні спостереження за колекціями, під час яких можна не лише зафіксувати зміни як наслідок пошкоджень, а й виявити руйнівні процеси на ранньому етапі.

Упродовж кількох років ми здійснювали вибіркові обстеження фонду фотодокументів Інституту досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів — фотографії 1860–1930 рр. зі збірки музею Наукового товариства імені Шевченка, Оссолінеуму та Бібліотеки і Музею Народного дому у Львові.

Збірка музею Наукового товариства імені Шевченка — це переважно фотопортрети та групові фотографії видатних діячів української культури: Миколи Лисенка, Пантелеймона Куліша, Гната Хоткевича, Олександра Кониського, Олександра Барвінського, а також унікальні краєзнавчі фотодокументи: духовна семінарія, дім гетьмана І. Мазепи в Чернігові; родинна хата голови НТШ доктора Р. Левицького в Тернополі; будівництво залізниці Стрий — Станіславів тощо. Особливе місце серед світлин зі збірки НТШ посідають фотоальбоми та фотолистівки, які стосуються подій Першої світової війни, серед яких — ті, що засвідчують участь у

них українських підрозділів. Є тут і цікава збірка фотографій, присвячена діяльності українських театрів, зокрема Українського незалежного театру, Народного театру Товариства «Руська бесіда», Театру під керівництвом Леся Курбаса, Українського народного театру імені І. Тобілевича, Українського народного театру імені М. Садовського, Гуцульського театру Гната Хоткевича та багатьох самодіяльних театрів. Це окремі сцени з вистав, індивідуальні та групові фотопортрети акторів: Івана Біберовича, Олени Гембіцької, Фільомени Лопатинської, Олександра Носалевича, Катерини Рубчакової та ін. [5, с. 92-93].

Колишній фотографічний фонд Оссолінеуму — це переважно портрети польських і західноєвропейських визначних осіб: Адама Міцкевича, Генрика Семирадського, Віктора Гюго і багатьох інших, а також портрети представників знатних польських родів Дзедушицьких, Потоцьких, Сапег, Чарториських тощо. Є тут і велика збірка видів міст та місцевостей Європи: Берліна, Варшави, Гданська, Кракова, Лондона, Львова, Неаполя, Рима, Флоренції та ін. У збірці наявні також фоторепродукції творів мистецтва, здебільшого польських художників — Юліуша Коссака, Яцека Мальчевського, Мечислава Райзнера тощо. Дуже цікавою і пізнавальною є й збірка фотоматеріалів з етнографічної виставки в Тернополі 1887 р., зокрема колекція народного одягу фотографа Альфреда Сількевича [5, с. 94].

Колекцію фотографій Бібліотеки і Музею Народного Дому у Львові вважають однією з найцінніших колекцій фонду, адже налічує більше тисячі одиниць збереження [7, с. 599]. Тут представлені фотопортрети видатних діячів науки, культури і духовенства, членів правління Народного Дому у Львові, групові портрети політичних і громадських діячів, фотодокументи, які відображають політичне життя Галичини, а також цикл фотографій періоду Першої світової війни, фоторепродукції творів образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва, прекрасна збірка краєвидів міст і місцевостей (Київ, Львів, Тернопіль, Кам'янець-Подільський, Чернівці, Берлін, Ніцца, Піза, Санкт-Петербург, Флоренція). Світлина виготовлені у фотоательє Львова, Києва, Кракова, Варшави та інших міст [7].

Для збереження фотодокументів дуже важливе значення має стабільність мікроклімату, адже вони є складним комплексом матеріалів, дуже чутливих до дії навколишнього середовища. Це зумовлено особливістю матеріальної основи світлин. Оскільки основним зв'язуючим компонентом фотографічного зображення є желатин (гігроскопічна речовина), його шар розширюється або скорочується, залежно від змін рівня відносної вологості, що створює поперечну напругу у папері й зумовлює згортання відбитків. Відтак відбуваються зміни зовнішнього вигляду зображення. Тому для чорно-білих фотодокументів з паперовою основою нормативними документами передбачено такі умови зберігання: температура 15-20°C, відносна вологість 40-50% [2; 3]. Саме таким переважно є волого-температурний режим у фондосховищах ЛННБ України ім. В. Стефаника, де зараз зберігаються фотографії. Зазначимо, що у зимовий та літній періоди трапляються поодинокі сезонні відхилення від нормативних показників. Щоб уникнути різкого впливу змін мікроклімату в книгосховищах, всі фотографії зберігаються в окремих конвертах у коробках чи папках. При необхідності регулювання вологості у приміщенні використовуються мобільні осушувачі повітря.

Зберігання у папках та коробках також є важливим для захисту фотодокументів і від дії світлових променів. Оскільки фотодокументи належать до групи об'єктів з дуже низькою світлостійкістю, їх варто зберігати у приміщеннях без освітлення прямим сонячним світлом. Тому в фондосховищі фотографій, згідно з нормативними вимогами, стелажі стоять перпендикулярно до вікон (із закритими жалюзі). Відповідно до прийнятих норм, освітлення стелажів і шаф встановлюється не нижче 25 лк, проходів — 50 лк, робочих місць — 100 лк. У фондосховищі природне освітлення становить 80-120 лк, штучне дещо більше від нормативного — до 200 лк. Незначно перевищено нормативні показники освітленості у читальній залі — 150 лк, а при використанні настільної лампи — 220 лк. Тому робота з фотографіями у цьому приміщенні має тривати обмежений проміжок часу. Позаяк в останні роки спостерігається суттєве погіршення стану фотодокументів, то значна зацікавленість фондом також може призвести

до зростання інтенсивності їх пошкоджень. З метою кращого збереження фонду необхідно мінімізувати дію світла, температури, вологості та активного використання об'єктів, а для цього варто здійснити оцифрування фонду, що дасть змогу зменшити навантаження на оригінальні об'єкти й уникнути впливу зовнішнього середовища та неакуратного чи інтенсивного використання.

При обстеженні світлин ми також оцінювали стан збереження фотографій і паспарту. Для повноцінного якісного аналізу та обстеження колекцій розроблено паспорт, що конкретизує стан їхнього збереження. Ступінь пошкодження фотодокументів оцінювали за п'ятибальною системою. Вид пошкодження слугував якісним критерієм, рівень пошкодження чи ступінь збереження — кількісним. Під час дослідження виокремлювали три види пошкоджень: механічні (втрати, деформації, розриви, потертості, заломы, розшарування кутів), фізико-хімічні (згасання та зміна кольору зображення, фоксинги, плями, загальне забруднення) і біологічні (плісневий наліт, пігментація, ураження мікроорганізмами, пошкодження комахами). Найбільш нестабільною частиною фотодокументів є зображення. Тому при огляді світлин особливо увагу приділили оцінюванню чіткості зображень та спостереженню за проявами згасання зображення.

Відзначимо задовільну збереженість паспарту, на які монтовано фотографії. При огляді зафіксовано такі механічні пошкодження: розшарування кутів, заломы, розриви. На багатьох паспарту наявні фоксинги, часто трапляються жовті плями від затікань, загальні забруднення (запиленість, сліди від пальців). На деяких об'єктах зі зворотної сторони паспарту проглядався відбиток контуру фотографій. Біологічні пошкодження переважно відсутні, лише на кількох примірниках помічено характерні плями (продукти життєдіяльності комах).

Під час дослідження стану збереження фотографій зафіксовано низку пошкоджень, найчастіше хімічного та фізичного характеру. Візуальні обстеження фонду дали можливість зареєструвати як загальні забруднення, так і плями від затікання й колишнього мікологічного ураження. З усієї кількості оглянутих об'єктів на шести виявлено досить помітні біологічні пошкодження,

які проявилися у суттєвій втраті як картонного підкладу, так і матеріальної основи фотографій. Зафіксовано також дискретні втрати та пошкодження зображення і паперової основи: вицвітання, згасання, подряпини, тріщини, розриви, прориви, заломы, деформації. На світлинах, які, очевидно, були виготовлені з недотриманням технології під час обробки чи недостатньо ретельно промиті, а також тих, що зберігалися в умовах підвищеної вологості, зображення пожовкло і згасає або отримало жовто-коричневий відтінок від впливу світла.

Деякі з оглянутих об'єктів мають видимі пошкодження желатиносрібних відбитків, зумовлені окислювальними процесами. Пожовтіння відбулося в результаті хімічних змін у структурі шару срібла, яке частково перетворилося у колоїдне срібло. Поява кольорових плям на зображеннях, очевидно, зумовлена утворенням сульфїду срібла. Так, згідно з порівняльним оглядом трьох фотографій 1901–1902 рр., виготовлених в одній із фотомайстерень Львова, дві мають суттєві зміни у чіткості зображення, вицвітання й пожовтіння.

Більш докладні кваліметричні дослідження виконано для колекції фотодокументів з Бібліотеки та Музею Народного Дому, яка є однією з найцінніших і найдавніших колекцій фонду фотографічних матеріалів [10, с. 87]. До її складу ввійшла також збірка А. Петрушевича, яка становить майже 1/3 колекції фотодокументів. Вибірково перевірено 444 фотографії з Музею Петрушевича та 932 — з Музею Народного Дому. (Під час обстеження враховувалися фотографії, які зберігаються в альбомах і у фонді обліковані як 1 одиниця збереження). За здійсненими дослідженнями, середній стан збереження фотодокументів досить високий і становить 4,6 (за п'ятибальною шкалою). Результати дослідження стану збереження фонду фотографій Народного Дому представлено у таблиці 1 та на діаграмах 1 і 2. (Умовні позначення МП — музей Петрушевича, МНД — Музей Народного Дому, МП+МНД — збірка колекції фотографій Народного Дому).

Таблиця 1

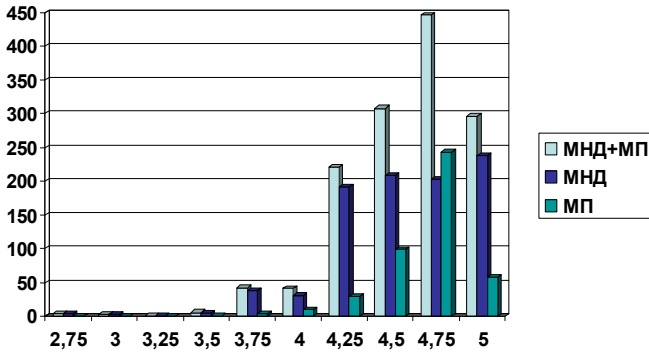
*Результати кваліметричного обстеження фонду фотографій
Бібліотеки і Музею Народного Дому*

	МП	МНД	МП+НД
Коефіцієнт збереження	Відсоток від заг. к-сті, %	Відсоток від заг. к-сті, %	Відсоток від заг. к-сті, %
5,0	13,06	25,53	21,51
4,75	54,73	21,78	32,41
4,5	22,30	22,42	22,38
4,25	6,53	20,60	16,07
4,0	2,25	3,33	2,98
3,75	0,90	4,08	3,05
3,5	0,23	0,54	0,44
3,25	—	0,11	0,07
3,0	—	0,32	0,22
2,75	—	0,43	0,29
2,5	—	0,54	0,36
2,25	—	0,11	0,07
2	—	0,21	0,15

Як свідчать результати, представлені у таблиці 1, більше 20% з обстежених примірників з колекції фотографій, мають високий ступінь збереження, більше 30% зараховано до творів доброї збереженості, близько 40% фотодокументів — у задовільному стані, з незначними пошкодженнями, решта — з низьким ступенем збереження і потребують реставраційного втручання.

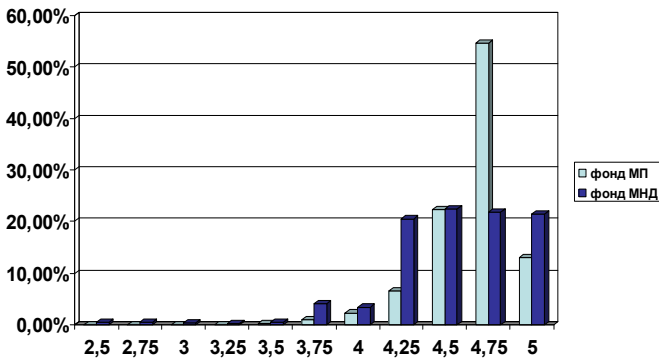
Діаграма 1

Якісний аналіз репрезентативної вибірки фотографій зі збірки Народного Дому за коефіцієнтами збереження

Діаграма 2

Результати аналізу фізичного стану фонду фотографій Музею Петрушевича (МП) і Музею Народного Дому (МНД) за коефіцієнтами збереження

Отже, за нашим твердженням, повернення цілісності фізично пошкоджених об'єктів є можливим. Дезінфекція, очищення, усунення деформацій, зміцнення розривів, заповнення втрат матеріальної основи, зміцнення чи заміна паспарту, підсилення естетичної довершеності за допомогою тонування введених доповнень — ось перелік реставраційних операцій, які ми застосовували на практиці і які викликатимуть резонанс у справі збереження фотографій.

Фотографія займає сьогодні одне з чільних місць серед засобів масової інформації. Документальність і виразність зробили її одним із найбільш ефективних способів відображення дійсності й особливим видом мистецтва (фотомистецтво). Історично склалося, що бібліотеки, архіви та музеї є сховищами колекцій фотодокументів, які мають особливу історичну та культурну значущість. Робота з фотоколекціями вимагає пошуку відповідей на питання про критерії визначення їх художньої цінності, авторства, унікальності пам'яток. Зростання інтересу дослідників і читачів до краєзнавчих та етнографічних фондів, значну кількість яких становлять фотографії, збільшило використання таких матеріалів у бібліотеках. Тож належний стан збереженості, а отже, доступність й наукове опрацювання фотографічного фонду, дає можливість широко використовувати його для історичних, мистецтвознавчих, літературознавчих досліджень, укладання каталогів і покажчиків, організації виставок.

1. *Вядро Г. Я.* Фотографія // Українська радянська енциклопедія. 2-ге вид. Київ: Гол. ред. укр. рад. енцикл., 1985. Т. 12. С. 31-32.
2. *Галузевий стандарт України. Фотодокументи: правила зберігання Національного Архівного фонду.* Чинний від 2002-09-01.
3. *ГОСТ 7.65-92 СИБИД. Кинодокументи, фотодокументи и документи на микроформах. Общие требования к архивному хранению. Дата начала действия 1 января 1993 г.*
4. *Дорош Ю.* Творчість у фотомистецтві // Світло й тінь: журн. Укр. Фотограф. Т-ва у Львові та його філій. 1933. Чис. 7-8. С. 49-51.
5. *Льницька А.* Фонд фотографій: загальна характеристика і принципи систематизації // Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника: зб. наук. праць. Львів, 2010. Вип. 2 (18). С. 86-106.

6. *Котлобулатова І.* Львів на фотографії, 1860–2006. Львів: Центр Європи, 2006. 312 с.: іл. Тит. арк. укр. і пол. мовами.
7. *Красник У.* Колекція фотографій Бібліотеки і Музею Народного Дому у Львові (на матеріалах фонду Інституту досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника) // *Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника: зб. наук. праць.* Львів, 2013. Вип. 5 (21). С. 597-610.
8. *Малый энциклопедический словарь / Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон.* СПб, 1909. Т. 2. С. 1906-1907.
9. *Павловський В., Миколаєвич Р., Пежанський М.* Фотографія // *Енциклопедія Українознавства: слов. частина / гол. ред. В. Кубійович. Перевид в Україні.* Львів, 2000. Т. 9. С. 3523-3524.
10. *Янчак Я. В.* Збірка фотографій відділу мистецтва // *Скарбниця знань: темат. зб. наук. праць / АН УРСР, ЛНБ ім. В. Стефаника.* Львів, 1972. С. 87-91.
11. *Żakowicz A.* Fotografia galicyjska do roku 1918. Fotografowie Galicji, Tatr oraz Księstwa Cieszyńskiego: zestawienie nazw zakładów i nazwisk fotografów do roku 1918. Częstochowa; Katowice; Lwów: Centrum Europy, 2008. 177 s.

References

1. Viadro H. Ya. (1985). Fotohrafiia. *Ukrainska radianska entsyklopediia.* 2-he vyd. Hol. red. ukr. rad. entsykl., Kyiv, T. 12, pp. 31-32. (in Ukr.).
2. *Haluzevyi standart Ukrainy. Fotodokumenty: pravyla zberihannia Natsionalnogo Arkhivnogo fondu.* Chynnyi vid 2002-09-01. (in Ukr.).
3. *HOST 7.65-92 SYBYD. Kynodokumenty, fotodokumenty y dokumenty na mykroformakh.* Obschche trebovaniya k arkhivnomu khranenyiu. Data nachala deistviya 1 yanvaria 1993 h. (in Ukr.).
4. Dorosh Yu. (1933). Tvorchist u fotomystetstvi. *Svitlo y tin:* zhurn. Ukr. Fotohraf. T-va u Lvovi ta yoho filii, Chys. 7-8, pp. 49-51. (in Ukr.).
5. Plynyska A. (2010). Fond fotohrafii: zahalna kharakterystyka i pryntsypy systematyzatsii. *Zapysky Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteky Ukrainy imeni V. Stefanyka:* zb. nauk. prats. Lviv, Vyp. 2 (18), pp. 86-106. (in Ukr.).
6. Kotlobulatova I. (2006). *Lviv na fotohrafii, 1860–2006.* Tsentr Yevropy, Lviv, 312 p.: il. Tyt. ark. ukr. i pol. movamy. (in Ukr.).
7. Krasnyk U. (2013). Kolektsiia fotohrafii Biblioteky i Muzeiu Narodnogo Domu u Lvovi (na materialakh fondu Instytutu doslidzhen biblioteknykh mystetskykh resursiv Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteky Ukrainy

- imeni V. Stefanyka). *Zapysky Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteky Ukrainy imeni V. Stefanyka*: zb. nauk. prats. Lviv, Vyp. 5 (21), pp. 597-610. (in Ukr.).
8. Brokhauz F. A., Efron Y. A. (1909). *Malyi entsyklopedycheskyi slovar*. SPb, T. 2, pp. 1906-1907. (in Ukr.).
 9. Pavlovskiy V., Mykolaievych R., Pezhanskyi M. (2000). Kubiiovych V. (hol. red.). *Fotohrafiia. Entsyklopediia Ukrainoznavstva*: slov. chastyna. Perevyd. v Ukraini. Lviv, T. 9, pp. 3523-3524. (in Ukr.).
 10. Yanchak Ya. V. (1972). *Zbirka fotohrafiï viddilu mystetstva. Skarbnytsia znan*: temat. zb. nauk. prats; AN URSR, LNB im. V. Stefanyka. Lviv, pp. 87-91. (in Ukr.).
 11. Żakowicz A. (2008). *Fotografia galicyjska do roku 1918*. Fotografowie Galicji, Tatr oraz Księstwa Cieszyńskiego: zestawienie nazw zakładów i nazwisk fotografów do roku 1918. Częstochowa; Katowice; Centrum Europy, Lwów, 177 p. (in Pol.).

Liubov Loda, Junior Research Fellow, Department of Rare Books, Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv

Iryna Pigel, Junior Research Fellow, Department of Rare Books, Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv

Lesia Dzendzeluk, Head of Rare Editions Restoration and Conservation Department, Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv

A Study on the state of photographic documents in Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv

Collections of photographic documents constitute considerable information, document and art heritage. Photographs with non-existing today art and architectural objects are of particular importance. The task for their keepers is to save all visual information and to ensure accessibility to users.

The paper's purpose is to study the state of photographic documents kept in Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv. The article provides a profound analyze of damages' types as well as factors that caused them and measures for their preservation.

Authors highlighted the role of indoor climate's stability for the safety of photographic documents. Photographs are multi-component objects and

consist of several layers, each carrying out certain functions. Photographic documents are of low light resistance, so their improper storage may cause irreversible fading. Damages may be caused by both physical, chemical and biological factors. Actually, their monitoring allows to record any injuries and to identify destructive processes that just begin.

On the base of photographs dated back to 1860s – 1930s from museum collections of Shevchenko Scientific Society, Ossolinski National Institute and People's House in Lviv, the state of paper base and clarity of images were assessed. The results of the study were registered in tables, where the state of their conservation was specified in details. Authors applied five-level system to assess injuries of photographic documents. The paper describes three kinds of damages, including mechanical injuries (loss, deformation, breakings), physical and chemical (fading, color changes, spots), biological (pigmentation, contamination by microorganism, insects etc.). The study and investigation made it possible to refine conservation measures, to develop means for minimizing the influence of harmful factors.

Researchers' growing interest to photographic documents increased their usage in the Library. Supporting safety conditions and accessibility to conducting researches allow to use photographic documents widely for history and art studies, cataloging and exhibitions.

Keywords: *photographical documents, photo collections, Shevchenko Scientific Society, People's House, Petrushevych Museum, preservation, conservation.*